

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ในสังคมของมนุษย์มีการประดิษฐ์ภาษาขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ โดยใช้ภาษาเป็นสื่อกลางเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดซึ่งกันและกัน เมื่อสังคมมนุษย์มีการพัฒนาและเปลี่ยนไป ภาษาจึงมีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพทางสังคม ดังคำกล่าวของจอร์จ ปุณโณทก (2553, หน้า 121) กล่าวไว้ว่า

...คำศัพท์ที่ใช้พูดจากันในสังคมไทยย่อมมีการเปลี่ยนแปลงเสมอตามยุคสมัย นั่นคือ ยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง สังคมมีเหตุการณ์สำคัญเป็นที่สนใจจะต้องพูดถึงกล่าวถึง เหตุการณ์นั้น และเหตุการณ์แวดล้อมที่เกี่ยวข้องกัน บางครั้งคำศัพท์ที่เคยใช้พูดจากัน นั้นไม่ตรงความหมายในแง่มุมต่างๆ ของเหตุการณ์ที่จะสื่อสารให้ตรงกับความรู้สึกนึกคิด จึงจำเป็นต้องสรรหาคำศัพท์มาใช้สื่อสารกันใหม่ โดยการนำคำศัพท์ที่มีอยู่แล้ว (คำมูล) มาใช้ในแง่มุมที่มีความหมายใหม่ โดยสร้างคำศัพท์ขึ้นใหม่ด้วยวิธีประสมคำ หรือยืมคำภาษาต่างประเทศมาใช้โดยปรับเปลี่ยนเสียงให้เหมาะสมกับภาษาไทย หรือแปลงความหมายให้เหมาะสมกับเหตุการณ์

ภาษาไทยมีการยืมคำจากภาษาต่างประเทศมาใช้เพื่อการสื่อสาร เช่น ภาษาเขมร ภาษาจีน ภาษาบาลี สันสกฤต ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาญี่ปุ่น สาเหตุที่ทำให้ภาษาต่างประเทศเข้ามาปะปนในภาษาไทย ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ คือการมีอาณาเขตใกล้เคียงกัน มีการติดต่อสื่อสารกัน มีการเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ การติดต่อค้าขาย การท่องเที่ยว ความเชื่อ และการรับประเพณีวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 149) ได้กล่าวไว้ว่า "ภาษาไทยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเสียง ด้านคำศัพท์ และด้านไวยากรณ์ ก่อนเกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษาจะเกิดการแปรของรูปภาษา เนื่องจากมาจากปัจจัยทางสังคม ในที่สุด รูปใดที่ไม่มีผู้ใดใช้ก็หายไปจากภาษา รูปที่มีการใช้ก็จะคงอยู่จนทุกวันนี้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาษาไทยเปลี่ยนแปลงคือการสัมผัสภาษาซึ่งทำให้ได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่นๆ หลายภาษา" จึงกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษา

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันนี้ลักษณะการใช้ภาษาไทยมีความหลากหลายมากขึ้นจากสื่อประเภทต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการส่งสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อจำพวกประเภทของสื่อสารมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ตและหนังสือพิมพ์ สื่อเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้รับสารได้อย่างง่ายดายและสะดวกรวดเร็ว

หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในประเทศไทย ซึ่งมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอยู่คู่กับสังคมไทยเป็นเวลายาวนาน และมีวิวัฒนาการเติบโตไปตามสภาวะความเปลี่ยนแปลงของสภาพทางสังคม ดังที่ ภาควิชา มหรรณภา (2554, หน้า 13) กล่าวถึงหนังสือพิมพ์ว่า "หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีความเป็นมายาวนานที่สุดแขนงหนึ่ง ซึ่งมนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสาร ส่งต่อความรู้ ความคิดระหว่างกัน ได้รับความนิยมและเข้าถึงมวลชนอย่างแพร่หลายทั้งยังมีอิทธิพลต่อผู้คนในสังคม ทั้งในด้านความรู้สึนึกคิดและพฤติกรรม ตลอดจนเป็นสื่อกลางระหว่างสถาบันต่างๆ ในสังคมกับผู้อ่าน และที่สำคัญเป็นสื่อที่สะท้อนภาพสังคมในแต่ละยุคสมัยได้อย่างชัดเจน" นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2544, หน้า 52) กล่าวว่า "หนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีความสำคัญมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของประชาชน นอกจากจะทำให้ข่าวสารอันเป็นภาพสะท้อนของสังคมที่ดำรงชีวิตหรือใกล้ตัว ทำให้ผู้อ่านเป็นผู้ทันโลกทันต่อเหตุการณ์แล้วยังให้ความรู้ ข่าวคราว ความเคลื่อนไหวหลากหลายสาขาทั้งการเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ การค้า การกีฬา ศิลปะวิทยาการ ความบันเทิงช่วยสร้างสรรค์ความเป็นประชาธิปไตยให้ข้อคิดหรือเสนอแนะเป็นสื่อกลางการติดต่อสื่อสารและการให้บริการแก่ประชาชนกลุ่มต่างๆ เช่น รัฐบาลกับประชาชน ผู้ขายกับผู้บริโภค"

หนังสือพิมพ์ในปัจจุบันมีการตีพิมพ์ทั้งรายวันและรายปักษ์ ซึ่งบางฉบับมีการเผยแพร่ออกไปทั่วภูมิภาค รวมไปถึงหนังสือพิมพ์ในท้องถิ่นที่มีจำนวนฉบับมากขึ้นด้วยเช่นกันเมื่อเราอ่านหนังสือพิมพ์เราจะพบว่าประโยชน์ของหนังสือพิมพ์มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังที่ ศุภรศมี ลีดิกุลเจริญ (2546, หน้า 5) ได้สรุปไว้ว่า หนังสือพิมพ์มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ข้อดีของหนังสือพิมพ์ ได้แก่

1. หนังสือพิมพ์ประกอบด้วยเนื้อหาสาระต่างๆ มากมาย จึงทำให้สามารถดึงดูดผู้อ่านที่สนใจในเรื่องต่างๆ ให้อ่านหนังสือพิมพ์ได้ในจำนวนมาก นอกจากนี้แล้วข้อมูลที่เสนอในหนังสือพิมพ์สามารถนำไปใช้อ้างอิงในการศึกษาค้นคว้าเรื่องต่างๆ ได้มากและอย่างกว้างขวาง
2. หนังสือพิมพ์เป็นแหล่งข่าวสารต่างๆ ที่มีการเผยแพร่อย่างสม่ำเสมอและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

3. ราคาไม่แพง

4. ผู้อ่านสามารถนำหนังสือพิมพ์ไปในที่ต่างๆ และสามารถหยิบอ่านหรือทบทวนได้อย่างสะดวก

5. หนังสือพิมพ์มีหลายภาษา และสามารถเข้าถึงประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้ จึงเป็นเครื่องมือในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี

6. หนังสือพิมพ์สามารถสร้างประสามติหรือสามารถโน้มน้าวใจของผู้อ่านได้

7. หนังสือพิมพ์จัดหามาได้อย่างสะดวก โดยสามารถซื้อมาและ/หรือหยิบมาอ่านได้ตามสถานที่ต่างๆ

ข้อเสียของหนังสือพิมพ์ ได้แก่

1. ผู้ที่จะรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ได้ จะต้องสามารถอ่านหนังสือออก

2. ผู้อ่านส่วนใหญ่จะเลือกอ่านเรื่องหรือหัวข้อที่ตนสนใจ

3. รูปเล่มไม่สะอาดตา จัดพิมพ์ด้วยกระดาษที่คุณภาพไม่ดี

4. ปกติผู้อ่านมักจะไม่เก็บรักษาไว้ เมื่ออ่านเสร็จก็จะทิ้ง

ลักษณะของหนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีขอบเขตที่จำกัดในเรื่องของเวลา และข้อจำกัดในเนื้อที่ตีพิมพ์เพื่อเสนอข่าวสารนั้นๆ กล่าวคือ หนังสือพิมพ์จะต้องใช้ภาษาที่มีความชัดเจน กระชับรัดกุม และการนำเสนอเนื้อหาที่มีการจำกัดความในด้านเนื้อที่ของหนังสือพิมพ์ จะสังเกตได้ว่า หนังสือพิมพ์รายวันจะแตกต่างจากภาษาที่ใช้ในหนังสือประเภทอื่นๆ กล่าวคือ ต้องการให้ผู้อ่านเกิดความสะดุดตา และมีการใช้ภาษาที่เรียกร้องความสนใจเพื่อดึงดูดใจ เชิญชวนให้ผู้อ่านเกิดการสร้างภาพจากถ้อยคำภาษา จึงมีผู้ให้ความสนใจศึกษาการใช้ภาษาในหนังสือพิมพ์ ตัวอย่างเช่น พรสุภา อิมเนย (2552, หน้า 2) ได้ศึกษาวิเคราะห์คำสร้างภาพพาดหัวข่าวจากหนังสือพิมพ์รายวัน พุทธศักราช 2551 สรุปผลการศึกษาได้ว่า “ภาษาหนังสือพิมพ์มีลักษณะเฉพาะตัวมีวิธีการเลือกสรรคำมาใช้หลายประเภทเพื่อให้ข้อความข่าวนั้น น่าสนใจ สะดุดตา สร้างภาพให้ผู้อ่านคล้อยตามมากกว่าภาษาเขียนทั่วไปทั้งในด้านสำนวน โวหาร รูปแบบการนำคำไปเขียนเรียงความ และสะกดตัวการ์ันต์ รวมทั้งให้ผู้อ่านทราบความหมายของคำที่นักหนังสือพิมพ์ใช้”

สมพร มั่นตะสูตร (2525, หน้า 84-89) กล่าวสรุปไว้ว่า “ภาษาหนังสือพิมพ์มักจะเบี่ยงเบนไปจากการใช้ภาษาปกติมาก โดยเฉพาะในการพาดหัวข่าวและข่าวรองบางครั้งขาดความเหมาะสมอย่างการเขียนประโยคพาดหัวข่าวภาษาหนังสือพิมพ์จะเลยแบบแผนทางภาษา มีการใช้คำแทนเพื่อให้เกิดภาพแทนสิ่งหนึ่งซึ่งต้องการอธิบายแต่ไม่สามารถอธิบายได้เด่นชัด เช่น แม่กลุ่มเป็ด ตัวเป็นขน (ตัวเป็นขน หมายถึง ขี้เกียจ)”

บุญ บุญประถัมภ์ (2546, หน้า 26) กล่าวว่า “การใช้ภาษาในหนังสือพิมพ์มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและเนื้อหาที่จะต้องใช้ภาษาที่กระชับรัดกุม ดึงดูดความสนใจ ภาษาในหนังสือพิมพ์จะเป็นภาษาที่ใช้คำรุนแรง มีการปะปนของภาษาปาก คำสแลง คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ จึงทำให้มีการใช้คำผิดในลักษณะการใช้ภาษาไทย”

ประชัน วัลลิโก (2523, หน้า 30) ให้ความคิดเห็นไว้ว่า “ผู้เขียนหนังสือพิมพ์ได้ให้ความสำคัญแก่ส่วนประกอบที่เรียกว่า ‘หัวข่าว’ มาก เห็นได้จากหนังสือพิมพ์จะพินิจพิเคราะห์มากในการเลือกคำ และการจัดประเด็นเพราะหัวข่าวเกี่ยวข้องกับการขายหนังสือพิมพ์ในแต่ละวัน หากตัวข่าวดีแต่พาดหัวข่าวไม่ดี ก็อาจส่งผลต่อการขายไม่ได้ถ้าหากตัวข่าวดีและพาดหัวข่าวดี หนังสือพิมพ์ก็จะขายได้มากในวันนั้น การพาดหัวข่าวจึงกลายเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ”

นอกจากภาษาในตัวข่าวแล้ว การเขียนพาดหัวข่าวหน้า 1 หรือหัวข่าวมีความสำคัญอย่างยิ่ง กล่าวคือ พาดหัวข่าวคือการสรุปประเด็นที่สำคัญจากข่าวในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ จำเป็นต้องทำให้ผู้อ่านเกิดความน่าสนใจ และนำติดตามรายละเอียดของข่าวต่อไปด้วยเช่นกัน การใช้ภาษาในการเขียนพาดหัวข่าวจึงมีการใช้ถ้อยคำเพื่อสร้างภาพ และมีการใช้ภาษาที่มีลักษณะเฉพาะตัว รูปแบบการสร้างคำนิยมใช้คำสั้นๆ เพื่อประหยัดเนื้อที่ ใช้คำกำกวมหรือเปรียบเทียบเพื่อให้เกิดการสร้างภาพของข่าว คำจึงมีลักษณะหรือหยาบ มีชีวิต แสดงความรู้สึกต่อข่าวหรือเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน

ผู้เขียนพาดหัวข่าวแต่ละฉบับจะนำเสนอข่าวตามลีลาและวิสัยทัศน์ที่พึงมี มุ่งหวังเพื่อกระตุ้นเร้าอารมณ์ให้ผู้อ่านตื่นเต้น สนใจใคร่รู้ ซึ่งถ้อยคำดังกล่าว มีผลตามจุดประสงค์ของผู้เขียน เพื่อให้การสื่อความหมายของผู้บริโภคข่าวเข้าใจง่าย โดยเฉพาะในส่วนของการใช้คำพาดหัวข่าว มีการใช้คำใหม่ หรือสำนวนใหม่ ที่อาจจะมีความหมายทั้งโดยตรงหรือความหมายโดยนัยเพื่อให้เข้ากับบริบทของข่าวนั้น ดังที่ สรใน รอดนิธย์ (2538) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาในพาดหัวข่าวมีลักษณะเฉพาะในด้านการใช้คำ มีการใช้คำเรียกบุคคลในข่าว การใช้คำย่อ การย่อคำหรือคำย่อ การใช้ภาษาต่างประเทศ การใช้ลักษณะนาม การตั้งสมญานาม และการหลากคำ ตามลำดับ ในการใช้ประโยคมีการใช้ประโยคที่มีส่วนประกอบสมบูรณ์ การใช้ประโยคที่มีส่วนประกอบ ไม่สมบูรณ์ การใช้ประโยคที่สับเปลี่ยนตำแหน่งของส่วนประกอบ และการใช้ส่วนประกอบของประโยค ทำหน้าที่มากกว่าหนึ่งหน้าที่

จีระภา ฟิงกริม (2544) กล่าวสรุปไว้ว่า พาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย มีการใช้คำใหม่ 4 ลักษณะ คือ การใช้คำภาษาต่างประเทศ คำสแลง คำสมญานาม และคำที่เกิดจากคำประสมขึ้นใหม่ ความหมายของคำใหม่มี มีความหมายโดยตรง และความหมายโดยนัย

แม้ว่าปัจจุบันจะมีสื่อมวลชนที่สามารถเข้าถึงผู้รับข่าวสารได้อย่างหลากหลายช่องทาง แต่อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์ยังคงเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้อ่านได้สะดวก และง่ายต่อการค้นหา อีกทั้งยังมีราคาที่ไม่แพงจนเกินไป จึงทำให้หนังสือพิมพ์ยังคงได้รับความนิยมอยู่ตลอดเวลา ในทางกลับกัน หนังสือพิมพ์ต้องมีสร้างกลยุทธ์หรือวิธีเพื่อการแข่งขันทางการตลาด ให้มียอดขายที่สม่ำเสมอ นักหนังสือพิมพ์จึงจำเป็นต้องมีเทคนิคในการนำเสนอเนื้อหาหรือการเขียนข่าวที่น่าสนใจ และการใช้ภาษาเฉพาะตัวเพื่อดึงดูดใจผู้อ่านให้ติดตามต่อไป

อย่างไรก็ตาม ภาษาที่ใช้ในหนังสือพิมพ์มีผลกระทบต่อเยาวชน และมีอิทธิพลต่อผู้อ่านหลายระดับภาษา อาจกล่าวได้ว่า หนังสือพิมพ์มักใช้รูปแบบของภาษา หรือใช้ภาษาปาก ในระดับตนเอง เช่น การใช้คำสแลง คำผวน คำทับศัพท์ คำย่อ การตัดคำ และรูปแบบการใช้วลี และประโยคที่เปลี่ยนไป ตัวอย่างเช่น แขนงนมม เจ้าโลก ลงแขก เวียนเทียน ไฉนฉาว สาวใหญ่ ปิดบัญชี สภาเดือด เป็นต้น

จากเหตุผลข้างต้น ในฐานะที่หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนขนาดใหญ่ที่สามารถเข้าถึงผู้รับข่าวสารได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว และเป็นสื่อที่มีภาษาเฉพาะตัว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์การใช้ภาษาของหนังสือพิมพ์ เพื่อให้ทราบว่ามีรูปแบบประโยค การใช้ภาษาและความหมายของคำอย่างไร อันจะเป็นประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่าน และเป็นแนวทางเพื่อศึกษาการใช้ภาษาในสังคมยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของภาษาที่ใช้ในวงการนักเขียนหนังสือพิมพ์อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบประโยค การใช้ภาษา และความหมายของคำจากพาดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของภาษาในหนังสือพิมพ์ปัจจุบัน
2. เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่สนใจศึกษาการใช้ภาษาในหนังสือพิมพ์

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะพาดหัวข่าวหน้า 1 ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เนื่องจากเป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่มียอดจำหน่ายสูงสุดในประเทศไทย ตีพิมพ์ฉบับระหว่าง วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2556 ถึง 30 มิถุนายน พ.ศ. 2556 รวมจำนวน 181 ฉบับ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การอ้างอิงพาดหัวข่าวจากหนังสือพิมพ์จะระบุวัน เดือน ปีที่ตีพิมพ์ไว้ในวงเล็บ
2. กรณีที่มีคำซ้ำแต่ปรากฏในพาดหัวข่าวต่างกัน ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์เพียงชิ้นเดียว
3. การเรียงลำดับพาดหัวข่าวในตาราง ผู้วิจัยจัดเรียงตามอักขรวิธี เพื่อความสะดวกในการสืบค้นประโยชน์จากพาดหัวข่าว

นิยามศัพท์เฉพาะ

พาดหัวข่าว หมายถึง ข้อความพาดหัวข่าวที่ตัวอักษรมีขนาดใหญ่ที่สุดในส่วนแรกของโครงเรื่อง รวมทั้งพาดหัวข่าวรองและพาดหัวข่าวเสริมในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์

ความหมายโดยตรง หมายถึง คำที่มีความหมายประจำรูป

ความหมายโดยนัย หมายถึง คำที่มีความหมายแฝง หรือมีการเปรียบเทียบ